

שיעור 10, מקורות, שמואל א פרק ז

א) וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי קַרְיַת יְעָרִים וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְקֹזֶק וַיָּבֹאוּ אִתּוֹ אֶל־בַּיִת אַבְיִנֶדָב בְּגִבְעָה וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ קֹדֶשׁ לְשֹׁמֵר אֶת־אֲרוֹן יְקֹזֶק : פ

ב) וַיְהִי מֵאִם שֶׁבֶת הָאָרוֹן בְּקַרְיַת יְעָרִים וַיְרַבּוּ הַיָּמִים וַיְהִי עֲשָׂרִים שָׁנָה וַיִּנְהוּ כָּל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי יְקֹזֶק :

ג) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־בַּיִת יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִם־בְּכָל־לִבְבְּכֶם אַתֶּם שְׂבִיִם אֵלַי יְקֹזֶק הִסִּירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר מִתּוֹכְכֶם וְהַעֲשִׂיתֶם וְהָכִינוּ לְבַבְכֶם אֵלַי יְקֹזֶק וְעַבְדְּהוּ לְבָדּוֹ וַיִּצַל אֶתְכֶם מִיַּד פְּלִשְׁתִּים :

ד) וַיִּסִּירוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבַּעַלִּים וְאֶת־הַעֲשֻׁתָּהָת וַיַּעֲבְדוּ אֶת־יְקֹזֶק לְבָדּוֹ :

ה) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל קִבְּצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל הַמְצַפְתָּה וְאֶת־פְּלִל בַּעַדְכֶם אֶל־יְקֹזֶק)

ו) וַיִּקְבְּצוּ הַמְצַפְתָּה וַיִּשְׁאַבוּ־מַיִם וַיִּשְׁפְּכוּ לַפְּנֵי יְקֹזֶק וַיִּצְלוּמוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמְרוּ שֵׁם חֲטָאנוּ לִיקֹזֶק וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמְצַפָּה :

ז) וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים כִּי־הִתְקַבְּצוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמְצַפְתָּה וַיַּעֲלוּ סַרְנֵי־פְלִשְׁתִּים אֶל־יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים :

ח) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׁמוּאֵל אֲלֵי־תַחַרְשׁ מִמֶּנּוּ מִזֶּלֶק אֶל־יְקֹזֶק אֲלֵהֵינוּ וַיִּשְׁעֲנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים)

ט) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טָלָה חֶלֶב אֶחָד וַיַּעֲלֶהוּ עוֹלָה כָּלִיל לִיקֹזֶק וַיִּזְלַק שְׁמוּאֵל אֶל־יְקֹזֶק בַּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֶהוּ יְקֹזֶק)

י) וַיְהִי שְׁמוּאֵל מַעֲלָה הַעוֹלָה וּפְלִשְׁתִּים נָגְשׁוּ לַמִּלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּרְעַם יְקֹזֶק אֶבְיִדּוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל־ פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי־שֵׁם וַיִּנְגְּפוּ לַפְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

יא) וַיָּצֵאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִרְהַמְצַפָּה וַיַּרְדְּפוּ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיָּפֹס עַד־מִתַּחַת לְבַיִת כָּר)

יב) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶבֶן אֶחָת וַיִּשֶׂם בֵּין־הַמְצַפָּה וּבֵין הַשָּׁן וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ אֶבֶן הַעֲזָר וַיֹּאמֶר עַד־הִנֵּה עֲזָרְנוּ יְקֹזֶק :

יג) וַיִּכְנְעוּ הַפְּלִשְׁתִּים וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד לָבוֹא בְּגִבּוֹל יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי יַד־יְקֹזֶק בְּפְלִשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שְׁמוּאֵל)

יד) וַתִּשְׁבְּנָה הָעָרִים אֲשֶׁר לְקַחוּ־פְלִשְׁתִּים מֵאֵת יִשְׂרָאֵל לְיִשְׂרָאֵל מֵעַקְרוֹן וְעַד־גָּת וְאֶת־גְּבוּלֹן הֲצִיל יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וַיְהִי שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל וּבֵין הָאֲמֹרִי :

טו) וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי חַיּוֹ)

טז) וְהָלַךְ מִדֵּי שָׁנָה בְּשָׁנָה וְסָבַב בַּיַּת־אֵל וְהִגְלָגַל וְהַמְצַפָּה וְשִׁפְטָ אֶת־יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל־הַמְּקוֹמוֹת הָאֵלֶּה)

יז) וַתִּשְׁבְּתוּ הָרְמָתָה כִּי־שָׁם בֵּיתוֹ וְשָׁם שִׁפְטָ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּבְרָשֶׁם מִזֶּבַח לִיקֹזֶק : פ)

1. מה גרם לתמורה הרוחנית בחיי העם

המאורעות הקשים : חורבן שילה, גלות הארון, המכה הגדולה שהכה ה' באנשי בית שמש, מכות ה' בערי הפלשתים, ושיבת הארון לישראל עוררו את העם לשוב לאלוקיו.

2. ויאמר שמואל קבצו את כל ישראל המצפתה ואתפלל בעדכם אל ה' (פס' ה). שמואל רצה לחדש את עבודת ה' באספת עם גדולה במצפה.

3. המצפה היא המצפה שבנחלת בנימין (יהו' יח כו), עיר מפורסמת בימי המקרא ובימי בית שני (שופ' כ א; יר' פרקים מ-מא; נח' ג ז טו) זו העיר שקיבץ אליה שמואל את כל ישראל.

4. תוכחת שמואל דורשת שני שלבים :

א. "הִסִּירוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר מִתּוֹכְכֶם וְהַעֲשִׂתֶם לִי כְּכֹל אֲשֶׁר אָמַרְתִּי לָכֵן" - הסרת עבודה זרה מהבית { בבחינת 'סור מרע' }.

ב. "הֲכִינוּ לְבַבְכֶם אֶל יְדֹד וְעֵבְדוּהוּ לְבָדוֹ" - קבלת עול מצוות, "לעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם" { בבחינת 'עשה טוב' }.

בלשון זו אמר יעקב לבניו לאחר כבוש שכם { בראשית לה' ב }. וכן יהושע לעמ"י בשכם סמוך לכריתת הברית { יהושע כד' כג }.

הבטחת שמואל היא אחת : " וַיִּצַל [ה'] אֶתְכֶם מִיַּד פְּלִשְׁתִּים" .

הצלת ישראל מיד אויביהם זהו גילוי שכינה אדיר { יצ"מ ושירת הים, מלחמת ברק ושירת דבורה ועוד... } . שמואל שהחזיר נבואה לישראל טרם חורבן משכן שילה, הוא גם מחזיר גלויי שכינה של מלחמת ה' באויבי ישראל לעיני כולם.

5. הכינוס במצפה ומלחמת העזר – מערכה שניה

א. קבלת עול מלכות שמים מחודשת. ב. הכרזת עצמאות מדינית מחודשת מעול הפלישתים.

בכינוס זה שמואל נוקט בכמה צעדים : א. כינוס ישראל לפני ה'. ב. שאיבת ושפיכת מים. { מנהג בשעת צרה למסור את המים האחרונים לה' לביטוי האמונה בו. כיוצ"ב מצאנו אצל אליהו בהר הכרמל, ובניסוך המים בחג האסיף בצאת השנה כאשר אין כבר מים בבורות } ג. צום. ד. וידוי לפני ה' – חטאנו ! ה. קבלת שמואל לשופט ביניהם ולשופט מול הגויים.

6. א"י — כיבוש הארץ

ותשבנה הערים אשר לקחו פלשתים מאת ישראל לישראל; מעקרון ועד גת ואת גבולן הציל ישראל מיד פלשתים... יש לעמוד על הבטוי "הציל ישראל": וכי מצילים אדמה? כן! אדמת ישראל השבויה ביד גוי טעונה הצלה.

מנהיג מקדיש את כל זמנו לעם

(טו) **וישפט שמואל את ישראל כל ימי חייו.** כלומר, כל הימים, כל הזמן שהוא חי, הוא הקדיש להנהגת העם ולא ביזבז זמן על חשבונם.

(טז) **והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה, ושפט את ישראל את כל המקומות האלה.** הוא לא הטריח את העם לבוא לביתו, אלא הלך אליהם; וזה היה גם כדי לראות איך הם חיים.

(יז) **ותשבטו [כלומר, חזרתו היתה] הרמתה, כי שם ביתו ושם שפט את ישראל, כלומר, את שאר העם, שהיה בארמה. הרד"ק מביא: "כי שם ביתו... ורז"ל דרשו (ברכות י:): בכל מקום שהיה הולך, ביתו עמו. כלומר, שלא היה נהנה מאדם אלא משלו".**

ויבן שם מזבח לה. 'כדי שהוא לא יתגאה, ע"י שתהיה לו תמיד תזכורת ומזכרת שגם המנהיג צריך להקריב ולהתפלל